

ANIVERSAREA MAESTRULUI EFTIMIU

Maestrul Victor Eftimiu, membru al Academiei Republicii Socialiste România, scriitorul admirat, omul de omenie iubit și prețuit, a trecut în cel de al nouălea deceniu al existenței sale. Creatorul care ne bucură pe toți cu gândul că vigoarea maturității înfruntă bărbătește anii, a dat literaturii noastre, în număr mai mare decât cei optzeci de ani ai săi, opere dramatice, lirice și epice reprezentative pentru ceea ce are mai bun scrisul românesc. Dramaturgul, criticul, prietenul și sfătuitorul marilor noștri artiști, fostul director al Naționalului își vede marcat, emoționant, cel de al 81-lea an de viață, inaugurând un nou teatru — Teatrul de Nord, la Satu-Mare, cu una din lucrările sale: Haiducii. Și la această sărbătoare comună: lui, vigoarea stejarului și ani mulți, mulți... atâția cite satisfacții a dat prin operele sale cititorilor, spectatorilor și actorilor; teatrului care își începe activitatea acum, vitalitatea și succesele maestrului, aceleași înțelesuri pe care le-a deslușit el pentru teatru, aceeași înaltă menire educativă pe care a socotit-o el proprie scenei.

* * *

Creator de o fecunditate și diversitate neîntrecute de nimeni în literatura noastră dramatică, dar și spirit sistematic, Victor Eftimiu a stabilit în rîndul lucrărilor sale unele categorii: tragedii antice; drame medievale; legende românești; tragicomedii țărănești în proză; comedii provinciale; satire bucureștene; piese cu subiecte de peste hotare. Cîteva categorii, dar cîte piese, cîte caractere dramatice, destine, gânduri înălțătoare! „N-am scris niciodată de dragul unui simplu amuzament — mărturiseste Victor

Eftimiu în una din puținele sale spovedanii. Fără voia mea, dintr-o înclinație temperamentală, am căutat ca din scrisul meu să se desprindă o învățătură, un gând de mai bine, un folos sufletesc și spiritual pentru cititor, un îndemn spre înălțarea omului, o finalitate optimistă, constructivă. N-am folosit biciul satirei numai din plăcerea de-a lovi, ci din dorul de-a îndrepta; duișia gratuită, ca și zeflemeaua îmi repugnă." O profesiune de credință confirmată de opera sa, de atitudinea sa cetățenească demnă și fără echivoc, pentru care a avut de suferit, moral și material, în anii trecuților regimuri.

Prezent an de an, decenii după decenii, în repertoriul teatrelor noastre, numele lui Victor Eftimiu și opera sa dramatică s-au făcut cunoscute și peste hotare, prețuirea lor adăugându-se acolo la prestigiul culturii noastre naționale.

Poemul dramatic Prometeu este unul dintre cele mai frumoase din câte cunoaște literatura modernă inspirată din mitul splendidului titan: prin grandoarea pe care i-o conferă, prin suflul umanist, optimist ca însăși viața și progresist ca sensul evoluției omenirii. Suflului tragic, caracteristic poemelor antice, i se substituie valori noi, legate de capacitatea concludivă a contemporanului, din conștiința că azi omenirea este beneficiara titanismului prometeic.

„In tragediile eline: Prometeu, Thebaida și Atrizii, pentru a avea picioarele bine înșipte în țărina augustă a Greciei, am împrumutat din opera marilor înaintași momente dramatice pe care le-am condensat sau le-am lărgit, și chiar unele replici menite să redea climatul spiritual al vremii" — scrie Victor Eftimiu, explicându-și una din părțile cele mai reprezentative ale creației sale, aceea în care și-a permis să înfrunte... zeii literaturii dramatice, asumându-și uriașa sarcină de a evoca în spirit contemporan miturile antichității. A făcut-o cu o înzestrare caracteristică și cu o autentică originalitate, după ce a ajuns să pătrundă adevărul acelor vremi și să extragă de acolo fir neîntrerupt de înțelepciune, de la oameni: de atunci pentru cei de acum, pentru oamenii dintotdeauna. Cu spiritul oamenilor de azi, Victor Eftimiu s-a înfruptat și el — asemenea înaintașilor în ale tragediei — „din marele ospăț al lui Homer" și ne-a făcut părtași la profunde dezbateri ale existenței umane, ne-a înaripat imaginația și ne-a solicitat conștiința, ne-a pătruns cu fiorul tragic pînă la descoperirea în noi înșine a unor — poate — neștiute coarde ale omeniei. Este ceea ce a făcut prin Prometeu, apoi prin Thebaida, tragedia neamului labdacic, a cărui pedeapsă nu s-a încheiat cu orbirea lui Oedip.

Victor Eftimiu străbate lumea maiestuoasă a miturilor nu numai cu pătrunderea contemporanului, ci și cu înțelepciunea omului hărăzit și o redă magistral — cu marea înzestrare a poeziei dramatice — și în Atrizii, cu eroii lui frământați de patimile condiției primare ale vieții, ameteți de mirajul puterii, și în „medievalele" Glafira, Theocrys, Ringala...

Basmele, legendele, tezaurul folcloric, cu lumea lor poetică și adînca, seculara lor experiență de viață și filozofie, cu frumusețea și sensibilitatea lor caracteristică, stau la baza uneia dintre cele mai valoroase părți ale operii lui Victor Eftimiu. Plecînd de la basme și balade populare, el devine creatorul unor opere dramatice în care înțelesurile deslușite de colectivitate, adevărurile proclamate de ea și întărite de vreme se îmbină cu observația și pătrunderea dramaturgului-poet, în conturarea caracterelor; în care suflul și forța versului folcloric, proșpețimea lui specifică străbat cu virtuți literare dramatice, cu o dinamică și o rară capacitate expresivă. Calitatea dramaturgului de a fi poet și a poetului de a avea perspectiva teatrală a imaginii concepute se observă — ca, de altfel, în toată opera sa — cu deosebire în Înșir-te mărgărite, ca și în Cocoșul negru, această ambițioasă operă dramatică cu aspirații faustice, care nu este altă o lucrare de tinerețe, cit opera unui scriitor dornic să-și facă cunoscute opiniile, de multe ori polemice, în problemele esențiale ale vieții, chiar dacă dezbaterile lor sfîrșește într-un joc, nu totdeauna profund ca implicații, dar totdeauna de mare efect spectacular.

Pe aceleași coordonate -- ale experienței istorice populare — se așază și chipul lui Sandu Alisandu, haiducul. În Haiducii, Victor Eftimiu mișcă

în tumult romantic — amplu, sugestiv, firesc — oameni mulți, individualități diferite, pentru a defini două lumi iremediabil adverse — a injustiției și a justițiarilor —, pentru a evoca nu atât o epocă și o atmosferă, cât o permanență de aspirații și de convingeri populare.

* * *

Trecerea de la mit și trecut la problemele actualității se face organic, pe o paletă dintre cele mai colorate, de la drame-metafore la drame și comedii de rezonanță nemijlocită.

Referindu-se în general la comediiile sale moderne și în special la Dansul milioanelor, Victor Eftimiu le arată ca pe „o evocare a gazetărilor și a oamenilor politici de acum câteva decenii”, lucrări care privesc „șantajele, escrocheriile, complicitățile dintre miniștrii, bancherii și ziaristii bucu-reșteni, amoralitatea, imoralitatea lor”. Toate cu deplină valabilitate, chiar și pentru una din comediiile sale de început, Inspectorul broaștelor.

Presa burgheză, presa transformată în mijloc de căpătuire pentru cei care nu-și făceau probleme din a folosi șantajul, reprezintă de pildă obiectul principal (nu unic) al satirei lui Victor Eftimiu în comedia Dansul milioanelor. După cum drama Marele duhovnic — al cărei „argument”, cum declară autorul, e luat din lumea bisericească — este un act de acuzare emis împotriva oportunistului, a intrigilor și loviturilor din umbră, a comploturilor și compromisurilor, corupției și venalității.

Era firesc ca observatorul atent al moravurilor să se oprească și asupra obtuzității, dublate de pasiunea parvenirilor politice. În această ordine de idei, comedia Omul care a văzut moartea rămâne una dintre realizările remarcabile ale genului. Să adăugăm la acestea Scamatorii, o foarte originală satiră îndreptată împotriva duplicității morale și politice, apoi Fetele Didinei, comedie a dezintegrării familiilor burgheze; Familia Brebu sau Parada, comedie a arivismului, în care comicul denunță cu pregnanță odiosul...

Și bineînțeles nu sînt toate operele sale dramatice...

* * *

Opera lui vastă este a unui scriitor de valoare deosebită, care a înțeles înalta menire educativă a teatrului, văzînd rațiunea scenei mai întii de toate în putința de a se face înțeleasă și a interesa pe cît mai mulți oameni, de a educa. Ea este, totodată, opera care a prilejuit prin valorile ei dramatice strălucite creații marilor noștri actori.

El este meșteșugarul care (citîndu-l):

A scris pentru copii, pentru opincă,
Pentru mulțimea nevoioasă, fiincă
N-a fost în stare altceva să facă.

Scriitorul care a făcut prin opera sa școală de civism, de virtute patriotică și înalt umanism, școală pe care au urmat-o și-o vor urma mii și mii de oameni.

Populară și vie, plină de adînci înțelesuri, luminată de străluciri de gînd și vorbă, bogată în poezie, opera lui Victor Eftimiu este făcută să rămînă peste ani și să ne reprezinte totdeauna.